

Čeští krajané na Slovensku a kultura

Češi na Slovensku

- Češi, Moravané a Slezané na území dnešní SR v minulosti a dnes
- Pročeská krajanská a národnostní sdružení v SR
- České spolky v SR
- Český spolek Bratislava

Češi, Moravané a Slezané na území dnešní SR

- už staří Bójové ...
- nejstarší uherská kronika ze 13. stol. v kapitole o dobytí Nitry maďarskými vojsky uvádí, že město bránili „Slavi et Boemi“
- „české“ stopy po celý středověk (Iglau a „Iгло“, husiti a bratřáci, exulanti po Bílé hoře ...)

Statistika:

1910 – 7 556

1921 – 72 635

1930 – 121 696

1950 – 40 365

1991 – 57 310

2001 – 46 968

(Pramen: časopis História, revue o dejinách spoločnosti, č. 6/2002)

2011: ?

Češi na Slovensku

- česká národnost je třetí nejpočetnější v SR
- necelé 0,87 % obyvatelstva
- poměrně rovnoměrně rozptýlena po celém území v SR
- chronologicky „nejmladší“ až po vzniku SR 1993
- nemá institucionální zastoupení jako jiné „starší“ menšiny (vlastní budovy, placený aparát)
- Múzeum českej kultúry v Martine od 1999
(dar býv. tajemnice TGM státu -> Dokumentačné stredisko českej kultúry při Etnografickém muzeu SNM)

Češi na Slovensku

národnost	počet	podíl v %			
slovenská	4 614 854	85,8			
maďarská	520 528	9,7			
rómská	89 920	1,7			
česká	44 620	0,8			
rusínská	24 201	0,4			
ukrajinská	10 814	0,2			
německá	5 405	*			
polská	2 602	*			
moravská	2 348	* (0,04)			
ruská	1 580	bulharská	1 179	chorvátská	890
srbská	434	židovská	218		
jiná	5 350	nezjištěná	54 502		

* = ŠÚ SR podíl neuvádí

pozn.: národnost x mateřský jazyk!

Pramen: Štatistický úrad SR

Kraje v SR podle české menšiny

kraj	Č	podíl (%)	M	(spolu)
Bratislavský	9 591	1,6	745	10 336
Trenčínský	6 319	1,0	370	6 689
Žilinský	6 123	0,9	297	6 420
Košický	4 949	0,6	211	5 160
Trnavský	4 778	0,9	167	4 945
Banskobystrický	4 560	0,7	201	4 761
Nitranský	4 526	0,6	186	4 712
Prešovský	3 774	0,5	171	3 945

Pramen: Česká beseda č. 12/2001 (zpracované z údajů ŠÚ SR)

Okresy v SR s českou menšinou

okres	Č	podíl (%)	M	(spolu)
• Bratislava II	1 999	1,8	173	2 172
• Trenčín	1 894	1,7	144	2 038
• Bratislava V	1 843	1,5	141	1 984
• Bratislava IV	1 785	1,9	158	1 943
• Žilina	1 694	1,1	112	1 806
• Banská Bystrica	1 320	1,2	79	1 399
• Martin	1 271	1,3	77	1 348
• Bratislava III	1 255	2,0	103	1 358
• Skalica	1 229	2,6	21	1 250
• Nitra	1 148	0,7	86	1 234
• Bratislava I	1 090	2,4	60	1 150
• Košice II	1 065	1,3	70	1 135
• Liptovský Mikuláš	1 031	1,4	63	1 094
• Prievidza	989	0,7	65	1 054
• Prešov	947	0,6	48	995

Pramen: Česká beseda č. 12/2001 (zpracované z údajů ŠÚ SR)

Přehled obcí v SR podle počtu Čechů

obec	Č	%	M
Bratislava – Petržalka	1 788	1,5	141
Bratislava – Ružinov	1 429	2,0	123
Trenčín	1 394	2,4	120
Žilina	1 379	1,6	97
Banská Bystrica	1 154	1,4	70
Bratislava - Staré Mesto	1 090	2,4	60
Martin	979	1,6	55
Bratislava - Nové Mesto	820	2,2	76
Nitra	807	0,9	74
Prešov	777	0,8	45
Košice – Západ	764	1,9	62
Bratislava – Dúbravka	694	2,0	53
Liptovský Mikuláš	694	2,1	47
Bratislava - Karlova Ves	665	2,0	69
Poprad	564	1,0	34
Trnava	557	0,8	37
Skalica	542	3,6	15
Zvolen	527	1,2	21
Piešťany	518	1,7	35
Prievidza	503	0,9	40

Pramen: Česká beseda č. 12/2001 (zpracované z údajů ŠÚ SR)

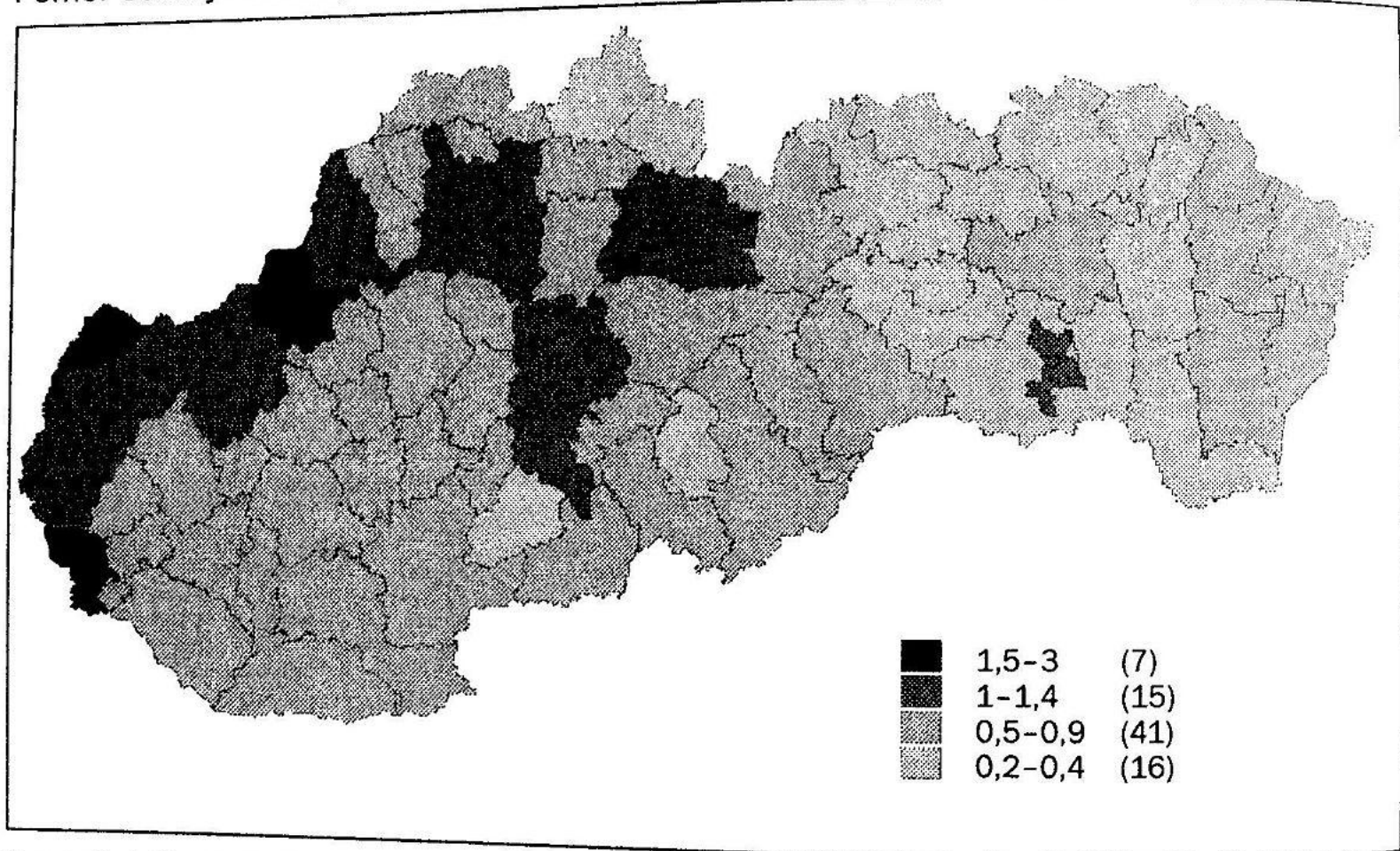
Přehled obcí v SR podle počtu Čechů (%)

obec	podíl	okres	Č	M
Macov	17,4	DS	27	0
Regetovka	7,1	BJ	1	0
Vladiča	6,7	SP	5	0
Bottovo	6,5	RS	14	1
Hviezdoslavov	4,2	DS	14	0
Kvetoslavov	4,1	DS	34	0
Holíč	3,7	SI	420	2
Skalica	3,6	SI	542	15
Liptovský Peter	3,5	LM	47	0
Kátov	3,5	SI	20	0
Vyšný Komárnik	3,5	SK	3	0
Potoky	3,4	SP	3	0
Záhorie (vojenský obvod)	3,3	MA	17	0
Kraskovo	3,2	RS	5	0
Bacúrov	3,1	ZV	3	0
Špania Dolina	3,0	BB	5	0

Pramen: Česká beseda č. 12/2001 (zpracované z údajů ŠÚ SR)

Češi na Slovensku

Obrázok č. 5
Pomer českej menšiny v regiónoch NUTS 4

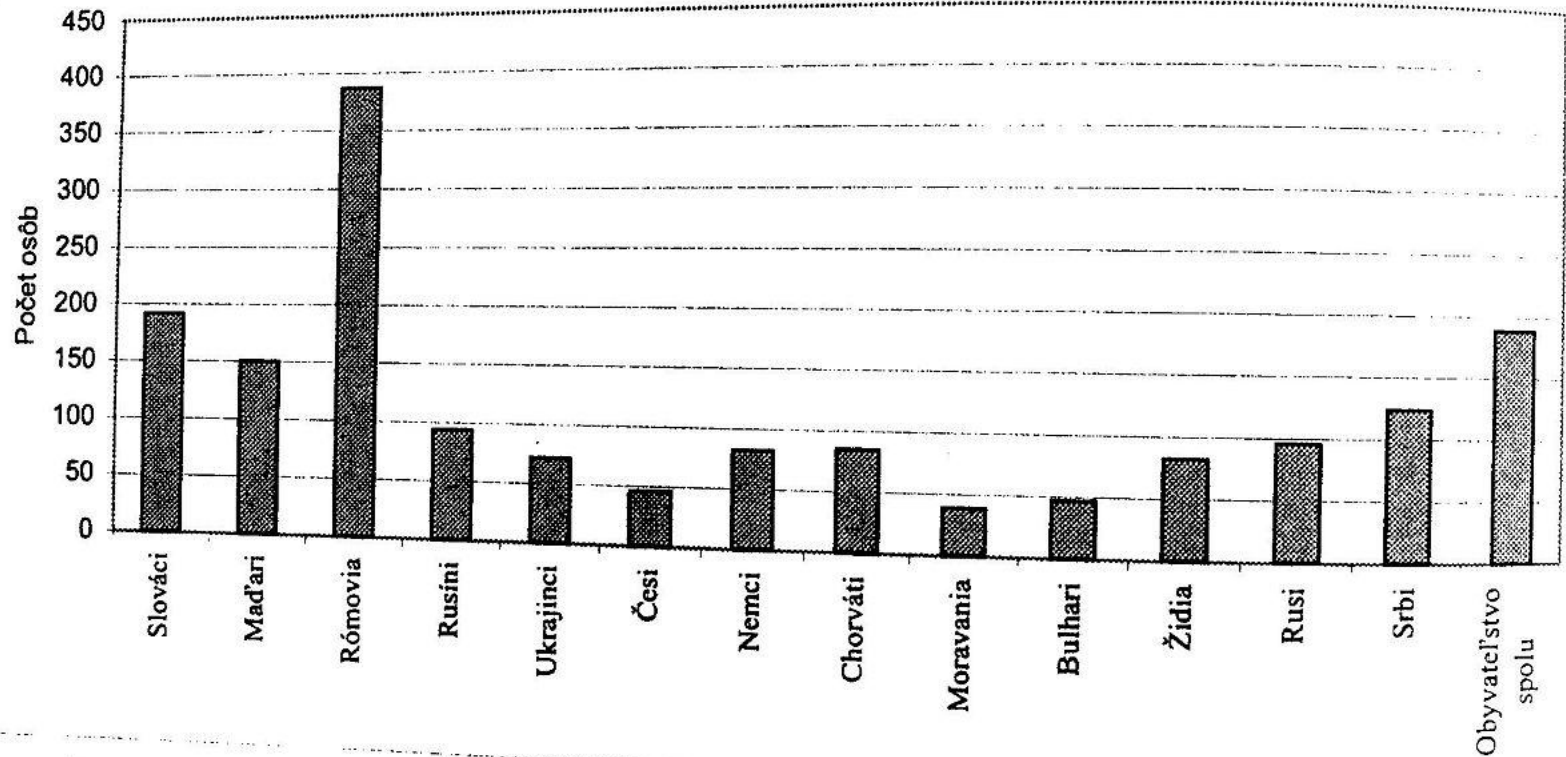
Prameň: Sčítanie ľudu 2001

Pramen: Fórum inštitút pre výskum menšín Šamorín

Češi na Slovensku

Obrázok č. 9

Počet detí (0-14-ročných) z 1000 osôb v rámci jednotlivých národností

Prameň: Sčítanie ľudu 2001

Pramen: Fórum inštitút pre výskum menšín Šamorín

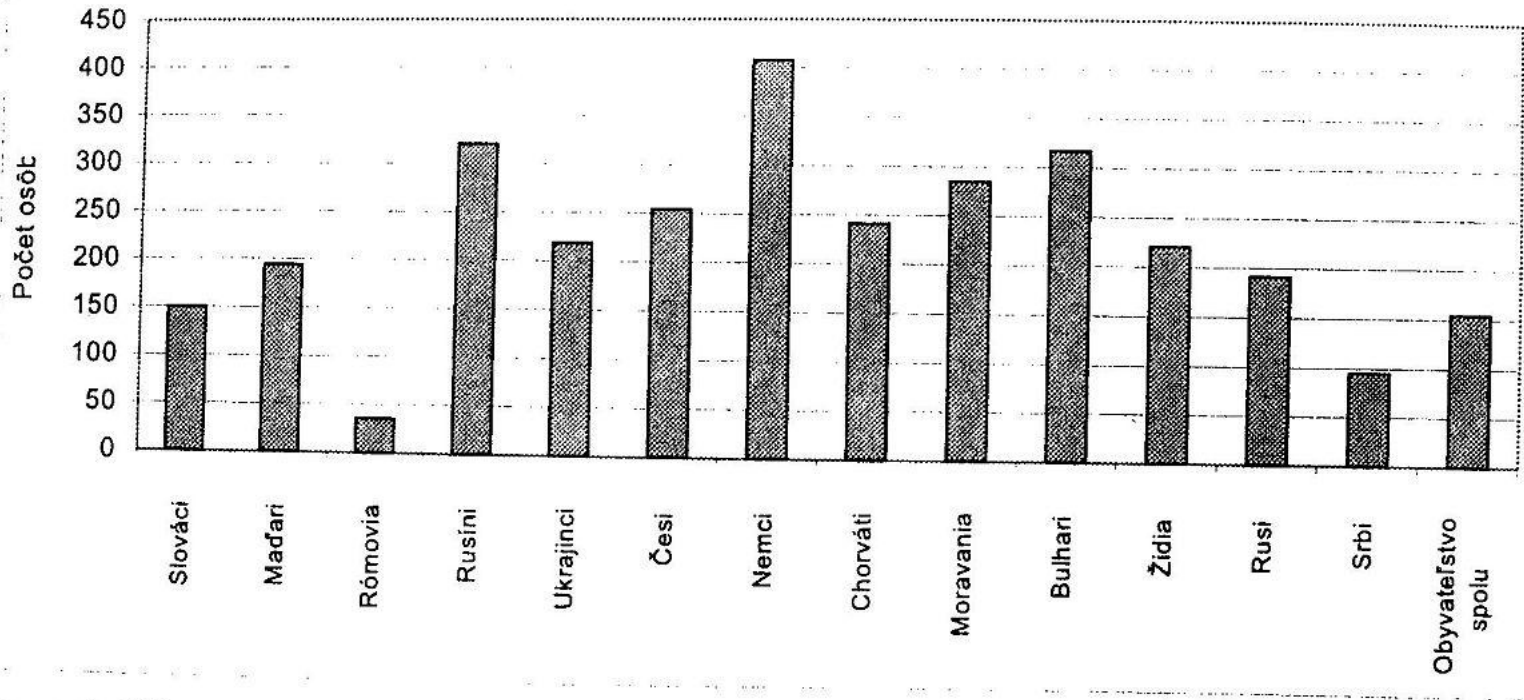
Češi na Slovensku

28

Demografické ukazovatele národnostných menšín

Obrázok č. 8

Počet obyvateľov staršej vekovej skupiny (60+) z 1000 osôb v rámci jednotlivých národností

Prameň: Sčítanie ľudu 2001

Pramen: Fórum inštitút pre výskum menšín Šamorín

Česká kultura v SR – dostupnost

- **komerční** – časté hostování
 - hudba všech žánrů
 - divadlo
 - TV (kabel, satelit, terestr. podél hranic 1-2%)
 - tisk, časopisy
- **České centrum** Košice, Bratislava, resp. větší města
- **spolkové akce** – spíše „nízkonákladové“: besedy, přednášky, koncerty, vlastivědné výlety, ale i plesy, výtvarná sympozia

Česká krajská a národnostní sdružení na území Slovenska

- **do r. 1918** nedoložena – asimilace? (na rozdíl od slov. kroužků v Čechách)
- **po 1918** – zakladatelé a iniciátoři různých spolkových aktivit, však nikoli na národnostním základě

- **do r. 1990** jako jediný **Klub priateľov českej kultúry** v Bratislave

od 18. 4. 1983 s podporou slov. kulturní elity (min. kultury SSR M. Válka), částečně jako reakce na vytvoření Slovenského institutu v Praze, do r. 1990 klubové prostory a placeného funkcionáře, nikdy se však nedočkal skutečné institucionalizace – vlastní budova, knihovna, apod.

Dnes existuje díky finanční podpoře MZV ČR a příležitostných grantů (partneři akcí), úzká spolupráce s ČSB (společní členové, výměna pozvánek)

Cena Karla Čapka v Trenčianských Teplicích – za propagaci odkazu díla bří Čapků a rozvoj č.-sl. vzájemnosti (každoročně 1č+1s osobnost)

Česká krajanská a národnostní sdružení na území Slovenska

- české krajanské hnutí v SR se začalo etablovat až po rozdělení federace na jaře 1993
- hlavní motiv byly **sociální**, resp. sociálně-ekonomické problémy vyvolané náhlým rozdělením federace (nešlo jen o tradičně diskutované státní občanství, ale především množství problémů od toho se odvíjejících: zdravotní ošetření – včetně členů rodiny, důchody, spoření, slevy na cestovním, domovy důchodců, atd.)
- tato skutečnost je zajímavá z pohledu vývoje jiných národnostních menšin a krajanů ve světě a odlišuje českou krajanskou komunitu v SR tím, že nevznikla na základě čistě jazykových či kulturních potřeb

Česká krajanská a národnostní sdružení na území Slovenska

- zajímavá sociologická otázka: proč nikdy předtím (většina ani dnes) neměli a nemají potřebu sdružovat se jako krajané (na rozdíl např. od Slováků v Česku)
- odpověď: většina Čechů na Slovensku se tam cítí „jako doma“ a nepotřebují dávat najevo jiný původ či národnost – „smíření s asimilací“
- z téměř 50 000 osob hlásících se k české a moravské národnosti podle sčítání lidu 2001 se podle našich odhadů ve všech krajanských sdruženích v SR doposud angažovalo přibližně **do 5 000 osob**

Česká krajská a národnostní sdružení na území Slovenska

- 1993 Spolok Čechov na Slovensku -> **Český spolek na Slovensku** (1994), postupně regionální organizace a místní kluby v téměř dvacítce slov. měst

na jaře 2005 se jednotlivé RO transformovaly na samostatné právní subjekty, neboť společné vedení ČSnS už nebylo schopno vést stále komplikovanější a finančně náročnější administrativní agendu za všechny.

- 1994 **Klub občanů České republiky v SR**
- Česko-moravský spolek v Púchově (původně ČSnS)
- 2004 **Slovensko-český klub v Košicích**

-
- Moravský spolek v Nitře
 - Moravský kulturní svaz Nováky
 - možná i další ...?

Český spolek na Slovensku

- 1993** – 20.5. poprvé česká menšina za kulatým stolem u prezidenta
– červen: registrace Spolek Čechů na Slovensku (Dr. ing. Jiří Kozák)
- 1994** – ustanovující Valné shromáždění ČSnS
- 1995** – Česká beseda (do 2007)
- 1998** – první programy v STV a v SRo v češtině (Mgr. Miškufová – Ko)
- 2002** – Gratias agit pro košickou RO ČSnS (4 památníky čs. vojska a legionářů v okolí Košic, naučná stezka a průvodce k ní, rekonstrukce kapličky sv. Jana Nepomuckého v Košicích, pamětní tabule prvního ředitele Východoslovenského muzea JUDr. Josefa Poláka, socha Švejka v Humenném, ve spolupráci s ČSÚZ busty T. G. Masaryka a M. R. Štefánika)
- 2005** – rozčlenění ČSnS na samostatné ČS
- 2006** – program pro účastníky Týdne zahraničních Čechů v Bratislavě
- 2008** – Gratias agit Mgr. Heleně Miškufové

České spolky v SR

Mapka: www.csns.sk (2004-2005)

České spolky v SR

Hlavní oblasti aktivity:

- **společenská setkání s programem** – přednášky, besedy, plesy
- **kulturní programy** – hudební vystoupení, literární besedy, videoprojekce
- **programy pro děti** – čtení, filmové pohádky, tvořivé dílny, letní tábory v Košicích
- **vlastivědné výlety a zájezdy** – obnova památek legionářů v okolí Košic a kaple sv. J. Nepomuckého, socha TGM Topolčianky, obnova Masarykova pramene Banská Belá
- **ediční činnost** (knižní publikace, CD)
- **výtvarná sympozia** (B. Štiavnica, Spišské Podhradie, Mierovo, Piešťany)

České spolky – ediční činnost

- 1995 – 2007
- místní **bulletiny** – Martin, Trnava
- publikace – Košice, Bratislava
 - **Almanach ČSnS** 1999
 - literární a dokumentační sborníky
- **CD** nosiče – Ženský sbor v Košicích
 - Čeští básníci o Moravě
- **www** – od 2003 (ceskyspolek.sk -> cesi.sk, cske.sk)

České spolky v SR

Žilina

Liptovský Hrádok

Martin

Poprad

Rožňava

Trenčín

Zvolen-Bánská Bystrica

Piešťany

Trnava

Nitra

Bratislava

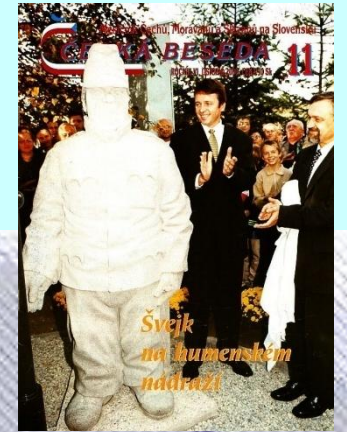
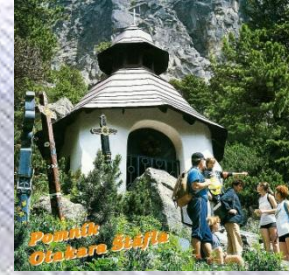
Nové Zámky

Humenné

Košice

regionální organizace

místní klub

Financování činnosti

Ze strany MZV ČR v roce 2010 (po odpočtu 5 %):

	Kč	€ (= asi 26 Kč)
Český spolek Košice, ústředí	17 100	660
Český spolek Bratislava	76 000	2 920
Český spolek Trenčín	38 000	1 460
Český spolek Martin	38 000	1 460
Český spolek Žilina	28 500	1 100
Český spolek Trnavský region	28 500	1 100
Český spolek v Košicích	171 000	6 600
Český spolek ve Zvolenu	76 000	2 920
Slovensko-český klub	57 000	2 200
Klub občanů ČR (KOČR)	95 000	3 660
Kruh přátel české kultury (KPČK)	47 500	1 830
celkem	672 100	25 910

Financování činnosti

Granty MK SR schválené k 15. 7. 2010 na projekty v rámci programů na podporu kultury národnostních menšin (Živá kultura, Periodický a neperiodický tisk, ...)

	projektů	€	(€ = 26 Kč)
ČSnS Košice	3	4 000	(104 000)
ČS v Košicích	16	95 880	(2 492 880)
SČK Košice	2	2300	(59 800)
ČS Bratislava	3	12 150	(315 900)
ČS Trenčín	1	960	(24 960)
ČS v Trnavském kraji	4	11 400	(296 400)
ČS Zvolen – BB	3	10 790	(280 540)
Moravský kulturní svaz Nováky	5	21 576	(560 976)

Pramen: www.culture.gov.sk

- **druhý nejpočetnější** mezi českými spolky (po Košicích)
- **dnes asi 380 členů** (dohromady na 1 200 + rod. příslušníci, známí, přátelé – vstup na naše akce je volný, někdy na nich v publiku více zní slovenština než čeština)
- ve 2. pol. 90. let téměř 600 členů – trvalý úbytek
- přes 85 % **starších 60 let**
- kulturní a hudební večery, zájezdy

Dotace a peněžní dary v roce 2010

Organizace	MK SR (€)	MZV ČR (Kč)
ČSnS (ústředí Košice)	2 600	17 100
ČS Košice	96 080	171 000
Slov.-český klub Košice	16 140	57 000
ČS Bratislava	12 150	76 000
Klub občanů ČR v SR	–	95 000
KPČK Bratislava	–	47 500
ČS v Trnavském regionu	11 400	500
ČS Zvolen	10 790	76 000
ČS Trenčín	960	38 000
ČS Martin	–	38 000
ČS Žilina	–	28 500
ČS Poprad	–	–
ČS Liptovský Hrádok	–	–
dohromady	147 220	672 600
jen české spolky		530 100 (asi 20 400 €)

I – koncert Česko-slovenského komorního dua

II – přednáška MUDr. Zdeněk Susa (Ultreia)

III – slovácká cimbálovka Burčáci
– tvořivé velikonoční dílny pro nejmenší

IV – přednáška k výročí TGM (ThDr. Hradil, PhDr. Opat)

V – vlastivědná přednáška

VI – zájezd na Moravu (M. Krumlov, Znojmo, Vranov n/D.)
– koncert -- opereta

2010 – pozvánka na druhé pololetí

IX: koncert – barytonista Jakub Pustina
České stopy v Ba - historik PhDr. Štefan Holčík

X: O těle a duši ve zdraví a nemoci – MUDr. Z. Susa
beseda PhDr. Pavel Dvořák
setkání „u Lva“

XI: Hudební večer – Osobnosti české hudby
Návrat tanečnice – videoprojekce s účastí autorky

XII: Předvánoční tvořivé dílny pro nejmenší
Vánoční koncert – klavírista Jakub Kollert a Carmina Bohemica
Tradiční předvánoční posezení s hudebním programem

Děkuji za pozornost

Srdečně Vás zveme na naše programy

s pomocí **www.cesi.sk** a

zpracovali: Ing. Hana Husenicová – předsedkyně
Mgr. Jiří Výborný – místopředseda